

Hur Konkurrensverket kommer att ta sig an sin roll som beslutsfattare

Anförande av Rikard Jermsten, generaldirektör Konkurrensverket, vid konferensen "Konkurrenstillsyn i ett digitaliserat samhälle" den 24 november 2017 i Stockholm.

Det talade ordet gäller

För bara några veckor sedan fattade en enig riksdag beslut om att ge Konkurrensverket en utökad beslutanderätt i ärenden som gäller företagskoncentrationer. Den största förändringen är att Konkurrensverket nu kommer att kunna fatta beslut om att förbjuda en företagskoncentration som är skadlig för konkurrensen, i stället för som tidigare vända oss till domstol och yrka på ett förbud. Det finns säkert några som undrat hur detta nya inslag i rättstillämpningen ska hanteras av oss. Jag ska nu förhoppningsvis skingra eventuella dimmor och ge svar på frågor om hur vi på Konkurrensverket kommer att hantera det utökade beslutsfattandet framöver.

Jag är mycket glad över att lagstiftaren tagit det här steget att ge Konkurrensverket en utökad beslutanderätt. Det kommer att innebära att tiden från att ett planerat förvärv anmäls till Konkurrensverket och tills berörda företag får besked kan förkortas, och det kommer inte att ske på bekostnad av rättssäkerheten. Detta vinner alla på.

Det är bra att företag växer. Välmående företag växer av egen kraft eller går samman med andra. Det är en viktig del i ekonomin. Det bidrar till tillväxt, skapar nya arbetstillfällen och ger ett underlag för fortsatt välfärdsutveckling. Men vissa företagskoncentrationer är av en sådan art att de kan leda till negativa effekter på konkurrensen på en marknad. Det är sådana affärer vi är satta att granska innan de får genomföras. I undantagsfall ska de inte tillåtas. De är de besluten vi nu talar om.

Sedan Sverige fick en modern konkurrenslagstiftning 1993 har Konkurrensverket behandlat över 2 700 koncentrationsärenden. De allra flesta har avgjorts i den inledande fasen, eller Fas 1 som det brukar kallas. 91 av alla dessa ärenden har gått vidare till särskild undersökning, eller Fas 2. I 13 av dessa fall har Konkurrensverket gått till domstol för att få ett förbud eller åläggande. Av dessa har sex prövats i sak av domstol, och av dessa har två fått bifall och fyra ogillats. I ett fall har talan avvisats. Ett antal ärenden har också dragits tillbaka av parterna under tiden som utredning pågått, ofta efter att vi pekat på att koncentrationen skulle kunna leda till konkurrensproblem.

Siffrorna visar att vi har stor erfarenhet att utreda koncentrationsärenden, och att vår uppfattning ofta blivit den som fått råda i slutändan. Men samtidigt som vi har lång och gedigen erfarenhet av koncentrationsärenden så är det inte frågan om någon rutinhantering. Varje koncentrationsärende är unikt, och varje ärende ska behandlas utifrån sina specifika förutsättningar. Det är så vi arbetar för att skapa fungerande konkurrens. Samtidigt bevarar vi rättssäkerheten, fattar väl underbyggda beslut som respekteras, och bygger upp förtroende för myndigheten.

I den aktuella propositionen uttalar regeringen "För att värna en effektiv konkurrens är det viktigt att det snabbt går att undanröja och motverka de hinder som uppkommer". Jag håller med om det, och den nya beslutsordningen kommer att bidra till detta. I flertalet EU-länder har redan de nationella konkurrensmyndigheterna beslutanderätt, vilket gör att vi nu får en mer likartad hantering inom unionen. Det underlättar för alla inblandade och är därför bra.

Vår beredning

Regeringen har delegerat frågor som rör den interna organisationen och utformandet av beslutsfunktionen till Konkurrensverket. Den 30 oktober i år presenterade vi en promemoria med överbäganden med anledning till den fortsatta hanteringen av koncentrationsärenden. Vi hade då kunnat konstatera att den utökade beslutsrätten i sig egentligen inte föranleder några stora och omvälvande förändringar. Vi kan utgå från och bygga vidare på nuvarande organisation och arbetssätt. Men vi såg ändå skäl att stärka vissa befintliga funktioner och processer. Dessutom upptäckte vi att vi inte varit fullt så tydliga och transparenta med vårt nuvarande arbetssätt som vi själva trodde, till exempel i informationen på vår webbplats. Så där har vi ett arbete att göra.

Alla som ville hade möjlighet att ge synpunkter på vår promemoria. Den 13 november hade vi ett frukostmöte på Konkurrensverket och då var ett tjugotal ombud där och lämnade synpunkter och ställde frågor. Vi har också fått in skriftliga synpunkter från Forumet för Konkurrensrättsadvokater.

Vi uppfattar det som att våra förslag överlag fått ett positivt bemötande. De synpunkter som förts fram har framför allt gällt detaljer kring våra förslag. Sedan har

det även kommit något tilläggsförslag och även exempel på hur utredningarna ska kunna effektiviseras. Alla synpunkter är välkomna, även om de inte alltid kan hanteras samlat.

Jag är mycket glad att vi har kunnat arbeta så öppet och transparent med denna fråga som vi gjort. Om fler är delaktiga i utformandet av vårt arbetssätt ökar förtroendet för vårt arbete på sikt. Det värderar jag högt.

Efter att ha tagit hänsyn till de mycket värdefulla synpunkter som vi fått kan jag nu presentera hur vi kommer att arbeta med förvärv i fortsättningen. Materialet finns publicerat på vår webbplats, och finns också tillgängligt här i lokalen.

Sammanfattningsvis kan jag åter säga att förändringarna inte är särskilt omfattande. Syftet är redogöra för rutiner och arbetssätt för att genomföra utredningar, fatta väl underbyggda beslut, och skapa garantier för rätts-säkerheten.

Våra förslag består i huvudsak av två delar. Den första delen är att vi stärker chefsjuristens och chefsekonomens roller som kvalitetssäkrare och rådgivare åt generaldirektören inför beslutsfattandet. Den andra delen är att vi inför ett så kallat muntligt förfarande i koncentrationsärenden.

Stärkt roll för chefsjuristen och chefsekonomen

Den stärkta rollen för chefsjuristen och chefsekonomen innebär att de inte längre ska delta i det faktiska utredningsarbetet. De ska med andra ord exempelvis inte besluta om utredningsåtgärder, vara med i intervjuer eller förhör eller arbeta med analyser. Fokus ska ligga på kvalitetssäkring genom ett kritiskt granskande av det underlag som utredarna lägger fram vid olika beslutstidpunkter i processen på Konkurrensverket.

Muntligt förfarande i koncentrationsärenden

I samband med att parterna får ett utkast till beslut där Konkurrensverket vill förbjuda en koncentration, kommer de också att bjudas in till ett muntligt förfarande inför Konkurrensverket. Muntligt förfarande tillämpas redan i dag av Konkurrensverket, men i andra typer av ärenden än koncentrationsärenden. En skillnad i det här muntliga förfarandet är att generaldirektören kommer att vara närvarande. Det här är alltså en möjlighet för parterna att i valda delar muntligen komplettera och utveckla sina argument. Det muntliga förfarandet kommer att äga rum kort efter att parterna lämnat in sitt skriftliga yttrande på Konkurrensverkets utkast till beslut. Mötet leds av en ordförande och efteråt upprättas ett protokoll som ingår som underlag när vi fattar beslut. Ordföranden vid mötet kommer liksom nu att utses av generaldirektören. Chefsjuristen och chefsekonomen kommer också att närvara vid det muntliga förfarandet, dock inte som ordförande vilket i praktiken är fallet redan i dag.

Avslutning

Jag vill i sammanhanget understryka att de förändringar vi nu genomför tar sikte på det fåtal ärenden som vi bedömer som problematiska. Vi ska självklart värna om den positiva uppfattning som finns om oss när det gäller de okomplicerade fallen, dvs. att vi är pragmatiska och snabba.

När Konkurrensverket nu blir första beslutsinstans i koncentrationsärenden ökar incitamenten för företag och parter att tidigt i processen ge oss all den information som är nödvändig för att fatta ett korrekt beslut. Att vänta på en eventuell stämning och process i domstol, och först där lägga fram relevanta fakta kommer inte att löna sig.

Vi ska fatta beslut som främjar tillväxten i ekonomin och se till att konkurrensen inte påverkas negativt. Företagen måste leverera fakta och underlag till oss så att vi kan fatta riktiga beslut i enlighet med lagstiftningen. Detta har fungerat väl i 25 år, och jag förutsätter att det kommer att fungera även framöver. Det kan dock innebära att vi ställer fler relevanta krav på underlag, och jag vill påminna om att vi alltid har möjlighet att "stoppa klockan" om vi inte får fram dokumentation.

Redan i dag har Konkurrensverket beslutanderätt i vissa frågor, det handlar till exempel om att besluta om förelägganden. Att en myndighet har beslutanderätt är inte någonting unikt. Redan i dag är det flera myndigheter som både utreder och fattar beslut. Det gäller till exempel Skatteverket och Finansinspektionen.

Jag kan se framför mig en utveckling där Konkurrensverket även på andra områden kan komma att få en utökad beslutanderätt i framtiden. Om det kan leda till snabbare tid från ärendestart till beslut så är det bra. Det är bra för de företag som utsätts för tillsyn, men också för konkurrenter och konsumenter. Men en sådan förändring i beslutsordningen måste givetvis ske på ett sådant sätt att rättssäkerheten inte kan ifrågasättas. Jag ser fram mot fortsatta diskussioner kring detta.

Tack för ordet!